

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
м. Київ, МАУП, 27 жовтня 2006 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Становлення і розвиток української державності: Матеріали Всеукр.
С76 наук.-практ. конф., Київ, МАУП, 27 жовт. 2006 р. — К.: ДП «Вид. дім
«Персонал», 2008. — 408 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-972-7

У пропонованому збірнику подано статті учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

ISBN 978-966-608-972-7

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ЗМІСТ

Щокін Г. В. <i>Вітальне слово</i>	6	Утвенко В. В. <i>Фіскальна політика Гетьманату за правління Кирила Розумовського</i>	73
Головатий М. Ф. <i>Етнічна ідентифікація українства: чому вона потрібна</i>	7	Омельчук В. В. <i>Механізм інтеграції національних меншин та їх особливості</i>	79
Яременко В. В. <i>Розмисел з примруженим оком про українську державну залежну незалежність або незалежну залежність</i>	15	Вознюк П. Ф. <i>Іноземний геополітичний лобізм в Україні</i>	91
Шилов Ю. О. <i>Найперша у світі державність і походження українського козацтва</i>	21	Пиріг П. В. <i>До питання про становлення Української державності під час визвольної війни українського народу середини XVII ст.</i>	100
Прилуцький Р. Б. <i>Про роль права у становленні української державності</i>	37	Омельчук В. В., Омельчук М. В. <i>Державна політика Гетьманату щодо інституційного забезпечення судової реформи 1760–1763 років</i>	110
Сацький П. В. <i>Економічна частина договорів, підписаних у Брест-Литовську, і статус Української Народної Республіки як держави на міжнародній арені</i>	48	Доманський В. А. <i>Щодо захисту Української держави і суспільства від катаклізмів та надзвичайних ситуацій (організаційно-правовий аспект)</i>	118
Мищак І. М. <i>Механізми державного підпорядкування і радянізації Західної України в 1939–1941 рр.: політико-правовий аспект</i>	56	Наумов В. Л. <i>Права людини у контексті конституційних засад інформаційних відносин в Україні</i>	121
Тимофієнко Л. П. <i>Актуальні проблеми управління інтелектуальною власністю в контексті приєднання України до СОТ</i>	63	Солдатенко В. В. <i>Інвестиційно-інноваційна модель — шляд до зростання економіки України</i>	126
Бадунь Г., Марценюк Н., Славінський А. <i>Політична опозиція в Україні після президентських виборів 2004 року: від інаугурації Президента України Віктора Ющенка до відставки уряду Юлії Тимошенко</i>	66	Базась М. Ф., Левочко М. Т. <i>Особливості взаємодії моделі і моделювання в економічній освіті</i> ..	134
		Малютін І. А. <i>Провідна роль держави у превалюванні моральних принципів у праві</i>	138
		Данішевський Г. В. <i>Ринкові відносини і національні інтереси</i>	142

ПРО РОЛЬ ПРАВА У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Становлення і розвиток української державності, с. 37–47

Державу і державність потрібно розглядати як одну із можливих особливих форм організації суспільного життя людей на певному етапі еволюційного розвитку. При цьому розподіл людства на окремі держави не треба сприймати як раз і назавжди задану закономірність. З нашої точки зору, людство на Землі має єдину мету — разом із планетою успішно пройти земний відрізок еволюції й піднятися на її вищий щабель. Розподіл на виокремлені утворення (нації, народи, держави тощо) лише ослаблює людство і затримує досягнення поставленої мети. Не виключено, що такий розподіл був нав'язаний людству штучно з боку певних сил, не зацікавлених, м'яко кажучи, у такому досягненні. У цьому зв'язку не можна недооцінювати свідчення Біблії: “Та й сказали (люди): “Ану збудуймо собі місто й вежу з верхом до неба та й утворім собі ім'я, щоб ми не розпорозувалися по всій землі”. ... і мовив Господь: “Оце вони один народ і мова в них усіх одна, і це щойно початок їхньої праці: тож що вони не задумують, не буде їм важко зробити. Отож зійдімо наниз і помішаймо там їх мову, щоб не розуміли одне одного”. І розсіяв їх Господь звідтіля по всій землі, й вони перестали будувати місто” (Буття 11:4–8). Людству давно вже пот-

рібно відшукати відповідь на питання, що то за такі боги і чим їм заважає єдине людство?

Перебування людей на Землі без утворення держави часто розцінюється так званими “цивілізованими” народами як відсталість у розвитку. За такою зверхністю не помічається те, що такі люди живуть у повній гармонії з Природою і Землею, вони сприймають світ як одне гармонійне ціле, чітко розділяють матеріальне тіло і дух, при цьому цінують духовні цінності набагато більше, ніж матеріальні. За відсутності телескопів, ракет, комп'ютерів знання про світобудову у них були і є на порядки вищі, ніж у освічених християн. Вони вільно спілкуються з тонкими світами, використовують широкий потенціал закладених у людині надзвичайних (для “цивілізованих” людей) здібностей і, що є найголовніше — не несуть жодної загрози знищенню Землі й цивілізації на ній. Що ж стосується стосунків з Творцем, то ще ніким не доведено, що після смерті цінність їхніх душ менша, ніж душ тих людей, які своє життя віддали на пожертву нашої техногенної цивілізації. Так зване “цивілізоване” людство вже стоїть на порозі знищення себе своїми ж руками. А звідси постає досить риторичне питання: “Який же шлях

розвитку слід вважати безвихідним?”¹

У зв’язку з викладеним постає питання: “Чи доцільно розбудовувати українську державність?” На жаль, в нинішніх умовах, коли Україна знаходиться в оточенні роз’єднаних країн і народів, більшість з яких мають незрівняно більший досвід державного будівництва, умовно кажучи, в суворих “джунглях” цивілізованого світу, без проходження цього державницького етапу розвитку українська нація не може мати жодних шансів на самовизначення та усвідомлення справжньої своєї еволюційної земної місії і навряд чи зможе уникнути асиміляції й зникнення з мапи Землі. Однак при цьому необхідно чітко розуміти мету розбудови української державності. З нашої точки зору, українська держава потрібна тільки для максимального забезпечення інтересів українців, захисту української мови і української культури. За будь-яких інших умов у теперішньому світі українська державність просто втрачає сенс. Погано українцям може бути і у складі інших країн. Не виключено, що при цьому у них буде навіть більше газу чи бензину. Єдина маленька незручність — вони не будуть українцями, а тільки нацменшиною.

¹ Наприклад, плем’я дагонів в Африці зберігає унікальні знання про будову нашої Сонячної системи, у тому числі про планети Нептун, Плутон і Уран, які були відкриті людством зовсім недавно, про червоні та білі кров’яні тільця й іншу інформацію стосовно фізіології людського тіла, яку сучасна наука отримала не так давно. Але ще більш унікальними є знання дагонів про Сузір’я Сиріуса, і передусім про найяскравішу зірку Сиріус А і зірку-карлика Сиріус Б, яка обертається навколо Сиріуса А, робить повний оберт приблизно за період у 50 років і є найважчою речовиною у Всесвіті. Здогадки про існування Сиріуса Б з’явилися у нас тільки у 1862 р., а інші подробиці — тільки років 20 тому [2, 31–37].

Успішність становлення державності будь-якої країни залежить передусім від правильного менеджменту державного управління. При цьому одним із найважливіших засобів (інструментів) державного управління є право. Як сукупність норм, якими закріплюються правила поведінки людей, що вступають у ті чи інші правовідносини, і методи правового регулювання право забезпечує всі стадії управлінського циклу: 1) формулювання мети; 2) збирання і оброблення необхідної для прийняття рішень інформації (дескриптивна); 3) прийняття управлінського рішення (прескриптивна); 4) виконання прийнятого рішення; 5) узагальнення та аналіз результатів виконання прийнятих рішень (ретроспективна) [6, 85–87].

Нині Україна фактично вперше за багато століть має реальну можливість розбудови своєї державності. Досягнення цієї вистражданої українцями мети потребує оптимального використання всіх засобів управління і, безперечно, права.

Чи можна сьогодні стверджувати, що держава використовує всі можливості права для вирішення завдань державного становлення? На жаль, доводиться визнавати, що можливості права в Україні використовуються вкрай неефективно, а іноді, навпаки, — навіть на шкоду українській державності. На перший погляд, в Україні йде безперервний інтенсивний процес законотворчої діяльності й законами врегульовані майже всі сторони суспільного життя. Однак за зовнішньою видимістю приховується те, що законотворча робота в Україні здійснюється без чітко визначеного державного методологічного підходу до формування системи права, мети і завдань законотворення, системності у правовій роботі та ін. Правова робота у державі повинна

полягати не тільки у прийнятті нормативно-правових актів, її неодмінними складовими мають бути:

- 1) підготовка (навчання) населення до сприйняття законів, їх розуміння і готовності до виконання;
- 2) дослідження суспільних процесів, потреб суспільства, постановка завдань і безпосередньо розроблення законодавчої бази з обов'язковим залученням до цього правової науки;
- 3) розроблення комплексу необхідних заходів для практичного втілення прийнятих законів у життя;
- 4) створення дійової системи юрисдикційних органів та інших суспільно-економічних важелів для забезпечення виконання введених у дію законів, тобто забезпечення законності у державі.

Створення зазначеної системності правової роботи в державі неможливо забезпечити без надання їй відповідної правової форми, без її відповідного закріплення на законодавчому рівні. Однак Україна і понині не має якоїсь певної стратегічної програми правової роботи.

Так, не на законодавчому рівні, а чомусь тільки постановою Верховної Ради України від 15 липня 1999 р. № 976-XIV була затверджена “Державна програма розвитку законодавства України до 2002 року”, яка являє собою не що інше, як звичайний перелік із 233 законів і постанов. Крім вказівки на те, що комітетам Верховної Ради України та Секретаріату Верховної Ради України при плануванні роботи необхідно керуватися цією Державною програмою, вона нічого не містить. Відповідно до вказаної Програми планувалося прийняти у 1999 р. Загальну концепцію де-

ржавно-правової реформи в Україні, закони України “Про закони і законодавчу діяльність в Україні” “Про нормативні правові акти в Україні”, “Про Регламент Верховної Ради України”, а у 2000 р. — “Концепцію правової освіти та правового виховання населення”. Однак ці нормативно-правові акти, як і ціла низка передбачених Програмою найважливіших для державотворення законів — про Президента України, Кабінет Міністрів України, Верховну Раду України — прийняті не були². Уся найважливіша політично-управлінська надбудова країни впродовж усього 15-річного періоду незалежності діяла фактично поза правовим полем. Не дивно у зв'язку з цим виглядають заяви про те, що Україна не є правовою державою.

Взагалі виникає враження, що законотворча діяльність в Україні здійснюється з метою вирішення виключно тимчасових цілей. Після досягнення певної, як правило, прихованої від суспільства мети держава втрачає будь-який інтерес до забезпечення виконання прийнятих нормативно-правових актів. Як приклад можна навести постанови Кабінету Міністрів України “Про Комплексну програму будівництва вітрових електростанцій” від 3 лютого 1997 р. № 137 і “Про Комплексну державну програму енергозбереження України” від 5 лютого 1997 р. № 148. Зрозуміло, що ці програми приймалися з метою забезпечення стратегічного і вкрай необхідного завдання — досягнення енергетичної незалежності держави. Ігнорування державою основного правила — обов'язковості виконання прийнятого нормативного акта —

² Регламент Верховної Ради України був затверджений постановою Верховної Ради України № 3547-IV тільки 16 березня 2006 р. [16].

призвело у цьому випадку до того, що прийнятті програми не були виконані, й майже через 10 років після прийняття постанов Україна виявилася неготовою до різкого подорожчання газу та нафти в Росії та на світових ринках, що спричинило не тільки негативний вплив на економіку України, а й пряму загрозу її незалежності.

Така ж доля спіткала і “Національну програму боротьби з корупцією”, затверджену Указом Президента України від 10 квітня 1997 р. № 319/97, і “Концепцію боротьби з корупцією на 1998–2005 роки”, затверджену Указом Президента України від 24 квітня 1998 р. № 367/98. Внаслідок невиконання цих вкрай важливих нормативних актів Україна і нині перебуває в колі найкорумпованіших держав світу. Через 10 років “загальнодержавної боротьби” з цим злом Президент України був змушений Указом від 11 вересня 2006 р. № 742/2006 затвердити ще одну “Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”³.

Взагалі, за кількістю всіляких прийнятих на законодавчому і підза-

конних рівнях державних програм Україна посідає, мабуть, чи не найперше місце у світі. Однак жодної із таких програм ще не виконано. Виникає підозра, що такі державні програми взагалі приймаються виключно з метою виділення державного фінансування програм і подальшого розкрадання виділених коштів.

Одним із найбільших недоліків правової системи України, на наш погляд, є величезна кількість нормативно-правових актів. Так, з 1991 р. по 25 жовтня 2006 р. парламент України прийняв 10024 закони та постанови (за даними комп’ютерної системи Верховної Ради України “Законодавство України”). Якщо поррахувати на кількість робочих днів, то виявиться, що народні депутати України приймали щоденно не менше трьох законів і постанов.

Не краще становище складається у прийнятті підзаконних нормативних актів. Так, після введення у дію Указу Президента України “Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” від 3 жовтня 1992 р. № 493/92 (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента від 21 травня 1998 р. № 493/98) з 1993 по 2004 р. (9 місяців) до Міністерства юстиції України на реєстрацію було подано 12856 нормативно-правових актів, із яких зареєстровано 9820, до обласних управлінь юстиції — 26918, зареєстровано — 22343, до районних управлінь юстиції — 61801, зареєстровано — 56830.

Внаслідок такої неефективної роботи українське законодавство стало вкрай заплутаним, більшість найважливіших для долі країни законів приймаються невідпрацьованими, без прорахування наслідків їх прийняття, можливості виконання на практиці. В реальному житті закони

³ Як визнано в Указі, в Україні корупція є однією з проблем, що потребують невідкладного розв’язання. Вона становить значну загрозу демократії, реалізації принципу верховенства права, соціальному прогресу, національній безпеці, становленню громадянського суспільства. На міжнародному рівні Україна має репутацію надзвичайно корумпованої держави, про що свідчить її незмінно низький рейтинг за рівнем доброчесності, визначений за результатами досліджень, проведених упродовж останніх років авторитетними міжнародними інституціями. Зокрема, у 2005 р. індекс сприйняття корупції (дослідження Transparency International) в Україні становив 2,6, у 2004 р. — 2,2, у 2003 р. — 2,3, у 2002 р. — 2,4 (за методологією цього дослідження, до держав з небезпечним рівнем доброчесності належать ті, в яких значення індексу менше 3,0).

або не виконуються, або до них доводиться вносити численні доповнення та зміни, або їх виконання спричиняє шкоду державі, суспільству і людям, або їх треба відмінити.

Наприклад, з метою внесення змін і доповнень до найважливіших для економіки країни Законів України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28 грудня 1994 р. [11] і “Про податок на додану вартість” від 3 квітня 1997 р. [12] Верховною Радою України було прийнято відповідно 109 і 119 законів (станом на 17 лютого 2006 р.).

Непродуманість порядку проведення приватизації та її наслідків спричинила поспішність у прийнятті Законів України “Про приватизацію державного майна” від 4 березня 1992 р. [8] і “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію) від 6 березня 1992 р. [9]. Внаслідок цього велика частина державних підприємств була приватизована за приватизаційними сертифікатами громадянами України, які не мали коштів для інвестування у приватизовані підприємства. Більшість цих підприємств, не маючи грошей і нових технологій, не змогли пристосуватися до нових умов господарювання і збанкрутували. Значну кількість акцій, що знаходились у фізичних осіб, пізніше за безцінь скупили спритні ділки, які працювали під прикриттям впливових приватних осіб. Знову ж таки, не маючи достатніх інвестиційних коштів, вони, замість розбудови підприємств, найчастіше вдавалися до найлегшого заробітку — багато приватизованих підприємств було пущено на металобрухт.

Така доля спіткала ВАТ завод “Серп і молот”, м. Харків. Підприємство, яке до 1990 р. випускало приблизно 18 тис. тракторних двигунів,

після приватизації у 1994–1996 рр. з великими потугами випускало 500 двигунів, а наприкінці — кілька штук на місяць. Більшість цінного обладнання, у тому числі цех з унікальною японською автоматизованою лінією, яка жодного дня після її прийняття та запуску ще не була у виробництві, було вирізано і здано у металобрухт. У чому була унікальність цього заводу? Справа у тому, що він був єдиним на теренах бувшого Радянського Союзу підприємством з виробництва двигунів, що забезпечувало ними не тільки Харківський тракторний завод, а й напотужніший на той час завод з виробництва комбайнів “Россельмаш” і тракторний завод у м. Ярославлі, а також виробляло запасні частини до тракторних двигунів, якими були оснащені майже всі трактори на території країн СНД. Непродумана приватизаційна політика, а можливо, і певні злочинні дії щодо заводу, стали причиною того, що Росія була змушена з великими труднощами побудувати і запустити у дію свій завод тракторних двигунів у Ярославлі, а гордість українського двигунобудування завод “Серп і молот” був знищений, а разом з ним і Куп’янський ливарний завод, який поставляв чавунні заготовки для корпусів двигунів.

У результаті такої приватизації фактично не було досягнуто жодної із цілей приватизації. Державний бюджет не отримав коштів, держава втратила і підприємства, і робочі місця, економіка не отримала інвестицій і нових технологій, що призвело до серйозної економічної кризи середини 90-х років минулого століття, а перші помітні результати економічних перетворень з’явилися тільки у 1999 р. При цьому не було вирішене ще одне важливе питання — розподіл багатства України за принципом со-

ціальної справедливості. Більшість громадян України у результаті приватизації так і не змогли стати повноправними співвласниками українських підприємств і отримати свою законну частку державної власності, що зберегло відділеність громадян від засобів виробництва і заклало підвалини глибокої прірви між народом та олігархічними угрупованнями, які, врешті-решт, і заволоділи приватизованим державним майном.

Між тим існує інший, ефективніший досвідом приватизації. Так, Англія, Франція, Польща, надаючи пільги для придбання акцій робітниками державних підприємств, що приватизувались, обмежували кількість таких акцій 20 %. Решта 80 % акцій продавались інвесторам з великим капіталом, новими технологіями і методами управління, що забезпечило швидкі темпи приватизації та економічне зростання. Франція, наприклад, етап приватизації пройшла за 18 місяців [5, 21].

Практика роботи вже нової Верховної Ради України свідчить про те, що законотворча діяльність парламенту перетворилася на безвідповідальну, безпринципну і навіть беззаконну політичну гру. Наприклад, 22 вересня 2006 р. Верховна Рада України конституційною більшістю голосів, подолавши вето Президента України, прийняла закон, яким заборонялось уряду збільшувати тарифи на житлово-комунальні послуги. Однак після відповідних вказівок з боку уряду України (!) ця ж парламентська більшість раптом змінила свою думку і за кілька днів відмінила дію закону. Нічого, крім подиву і сорому за наш парламентаризм, не можуть викликати пояснення народних депутатів, які вони давали для телебачення камери на всю Україну: “Ми проголосували, бо думали, що регіони не

проголосують, а вони взяли й проголосували” (Василь Цушко, перший секретар СПУ); “Я голосував за це рішення, але припустився помилки, яку треба виправити” (Євген Кушнарєв, речник Партії регіонів); “Ми прийняли таке рішення, але це рішення популістське” (Раїса Богатирьова, лідер фракції Партії регіонів).

Але ще більш небезпечним для правової системи України є інше. Вперше за історію парламентаризму України вищою посадовою особою — Головою Верховної Ради України О. Морозом було брутально порушено закон. Він відмовився подати вказаний закон на підпис Президента України, порушивши ст. 94 Конституції України, якою встановлено, що закон підписує Голова Верховної Ради України і невідкладно подає його Президентові України. Цей же обов’язок покладено на спікера ч. 2, 4 ст. 125 Регламенту Верховної Ради України. Цю ситуацію можна розглядати як вкрай небезпечний прецедент, яким може бути започатковано новий виток беззаконності у державі.

Ще одну проблему для правової діяльності в Україні створюють юрисдикційні органи країни — прокуратура, міліція, суд. За численними опитуваннями та оцінками, саме ці органи є одними із найбільш корумпованих. Не розкриття більшості резонансних кримінальних справ, не притягнення до кримінальної відповідальності організаторів масових фальсифікацій під час президентських виборів 2004 р., фальсифікація яких визнана Верховним Судом України, “надання” можливості підозрюваним у скоєнні важких злочинів з розкрадання державного майна, замовних вбивств спокійно виїзжати за межі України свідчить про те, що юрисдикційні органи не захищають

права і законність, а здебільше обслуговують інтереси певних груп — влади, олігархічні кола, кримінальні угруповання.

Судова система України активно підключилася до загального кримінального розподілу власності у країні. Незважаючи на те, що нашим процесуальним законодавством, наприклад, ст. 13, 15 Господарського процесуального кодексу України від 6 листопада 1991 р. [13], встановлено територіальну і виключну підсудність, спірні справи про власність щодо приватизованих підприємств розглядають які завгодно суди, приймаючи іноді вночі, вихідні дні завідомо незаконні рішення. На підставі таких рішень по країні прокотилася хвиля силових самозахоплень — так званих рейдерських захоплень підприємств. За інформацією телеканалу “Інтер” (від 21 жовтня 2006 р.), всього у країні захоплено таким чином 2000 підприємств. Але захоплюють не тільки підприємства. Так, центральні телевізійні канали транслювали запис силового захоплення Податкової академії України в Ірпені. Держава та юрисдикційні органи бездіють. Принаймні ще не повідомлялося про жодний судовий процес над рейдерами.

Офіційно держава від імені Президента України В. Ющенка заявляє про своє невтручання у судову систему. На перший погляд, це правильно, оскільки Конституція України чітко закріпила незалежність судів і суддів. Однак життя свідчить про те, що в умовах незрілої демократії така незалежність може мати і зворотний бік — незалежність від закону.

Нинішня судова система України неефективна. Судові рішення приймаються з порушенням процесуального і матеріального права, внаслідок чого Верховний Суд України просто

завалений касаційними скаргами, для розгляду яких потрібно не менше одного року (за умови відсутності нових). Як зазначено у п. 1 Концепції подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”, саме на стадії звернення до суду і під час розгляду судових справ фіксуються численні порушення та зловживання. За роки діяльності Вищої ради юстиції Президент України та Верховна Рада України підтримали її пропозиції щодо звільнення з посад понад 70 суддів за порушення присяги і 12 суддів у зв’язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду за хабарництво.

Як нещодавно стало відомо, у двох загальних місцевих судах тільки Харківської області впродовж кількох років працювали двоє суддів, які відбули свого часу покарання у місцях позбавлення волі за скоєння ними важких кримінальних злочинів. А для покращання стану виконання судових рішень Президент України був змушений своїм Указом від 27 червня 2006 р. № 587/2006 затвердити “Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів”.

Такий стан судової системи, прокуратури і міліції чітко свідчить про те, що держава свідомо проводить стосовно них таку політику, створює такі умови, за яких ці органи практично обслуговують верхівку, яка складається із переплетення владних, економічних і кримінальних структур, і працюють на свої особисті інтереси.

Нехтування правом дуже негативно позначається на загальній правосвідомості громадян України. Значна частина нації, можна стверджувати, інфікована кримінальним духом. Окремі українські закони відверто потурають поширенню криміналізації

суспільства. Так, Закони України “Про вибори народних депутатів України” [14], “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” [15] передбачають можливість обрання на посаду депутата, сільського, селищного, міського голови громадянина, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість погашена або знята у встановленому законом порядку (ст. 9). Це ж положення діє і при виборах Президента України [17]. Водночас відповідно до ст. 12 Закону України “Про державну службу” [10] не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади. Абсурд полягає в тому, що в якості підлеглих на державній службі не можуть бути люди, що вчиняли кримінальні злочини і мали судимість, а в якості їхніх керівників — можуть. Обрання на вищі державні посади людей з кримінальним минулим, беззаперечно, негативно впливає на моральний стан суспільства, розтліває душі людей і підміняє цінності, чим створює пряму небезпеку для країни. Як можна пояснити дитині, що вчиняти злочини не можна, якщо президентом чи прем’єр-міністром його країни є людина, яка мала судимості за скоєння кримінальних злочинів? Трагічність ситуації полягає у тому, що понад 30 % українських громадян уже не мають імунітету проти цього і цілком свідомо обирають на найвищі посади людей з кримінальним минулим.

У чому ж причина того, що в Україні практично не створено достатньо розвиненого правового поля, якщо ми стверджуємо, що держава і право — два взаємозалежних суспільно-політичних інститути? Парадокс

полягає у тому, що політична державна влада, яка і робить “право правом”, водночас являє собою явище, що якоюсь мірою з правом не сумісне і є по відношенню до права противним, а часом чужим, гостро ворожим фактором [1, 197]. Витоки такої парадоксальності криються у глибокій суперечливості влади, у тому, що, будучи (у своїх соціально виправданих величинах) необхідним і конститутивним елементом оптимальної організації життя людей, управління суспільними справами, влада володіє “ризикованими”, підступними, потенційно небезпечними якостями — тенденціями до самозвеличення, невтримної централізації, нетерпимості до будь-якої іншої влади. У процесі самоутвердження влада нерідко переходить поріг соціально виправданих величин і перетворюється на самодостатню, авторитарну за своїми потенціями силу, яку називають “прокляттям влади”.

Таке поводження влади нерідко отримує відоме “моральне виправдання” (нерідко під маскою виняткової турботи про добробут народу), особливо коли у країні є якісь труднощі чи коли певні групи людей, що заволоділи владою, підкоряють її своїм інтересам.

Саме на цьому самонищівному шляху влади основною перепоною, поряд з високою мораллю і розвиненою духовністю, стає близький до влади соціальний інститут, витвір влади — право. Але за такої ситуації державна влада починає боротися з правом, намагається ослабити його інститути і підкорити своїй волі, перетворюючись у неправову державу.

Саме такі тенденції, як уявляється, все з більшою очевидністю помітні в Україні. Українська влада формувалась і продовжує формуватись в умовах незрілої держави і демократії,

яку більш правильно було б називати владоолігархократією. Щоправда, влада в Україні не може досягнути того рівня самозростання, який давав би їй можливість відкрито узурпувати все у країні. Однак, використовуючи недоліки законодавства, можновладці змогли повністю відділити від українського народу всю державну власність і, відчуваючи весь час свою тимчасовість, вони вбачають головною функцією влади лише перерозподіл цієї власності. Оскільки розвинена правова система була б перешкодою для досягнення такої мети, то всі влади незалежної України фактично із самого початку боролись із правом, цілеспрямовано роблячи законодавство країни громіздким, запутаним, недійвовим, юрисдикційні органи — слабкими, а народ — юридично неосвіченим.

Основною причиною такої ситуації є, на наш погляд, цілковита бездуховність так званої еліти країни, яка весь цей час поки що слугує головним поставачальником рекрутів до влади. Корені більшості з них так чи інакше сягають атеїстичного радянського минулого, а окремі молоді представники влади несуть цей спадок на глибокому генетичному рівні. Бездуховність, поєднуючись з матеріальним споживацьким сприйняттям світу, не дає людині можливості піднятися вище своїх тваринних інстинктів і сприймати державу не як свою власну комору. Це також дозволяє людям, які досягли влади, вважати себе звільненими від моральних чи загальнолюдських цінностей. Народні депутати України, наприклад, майже всі переконані, що вони, як політики, можуть брехати і не виконувати взятих на себе зобов'язань.

Як уявляється, корені такої аморальності криються у відсутності віри, тобто зв'язку людини із загаль-

нокосмічними (Божими) законами еволюційного розвитку Всесвіту, в нерозумінні свого місця у цьому процесі. Матеріалізм має відповідний вплив і на право.

На жаль, нині на значній території Землі, до складу якої входить і Україна, домінуючою є теорія так званого позитивного права, за якою право розглядається як виключно продукт діяльності людей, тобто сукупність прийнятих людьми законів, і майже не сприймається його залежність від Божих законів [7]. У сучасний період еволюційного розвитку Землі і людства, коли матеріальний аспект домінує над духовним, переоцінка можливостей людини, ствердження її незалежності від Бога та його законів неодмінно породжують безбожність і демонізм, у тому числі правову безкрайність. Там, де не сприймається творча енергія Бога, завжди настають стагнація, розлад, відбувається знищення людей і державності. Це історично підтверджується долею багатьох відомих країн як у минулому, так і нині.

Для справжньої розбудови української державності найближчим і найважливішим завданням мусить стати кропітка системна перебудова правової системи країни, яка має ґрунтуватися на твердому переконанні, що все на Землі, як і в цілому Всесвіті, почалось і розвивається за задумом і планом Творця (“спочатку було Слово”), за єдиними для всього людства законами, які доводяться людству через пророків і одкровення посвяченим, священні писання й заповіді, інтуїтивний зв'язок. Людські закони повинні якнайбільше відповідати Божим законам. Тільки тоді вони будуть нести гармонію, природне сприйняття, сприяти правильному еволюційному розвитку людей. Невідповідність людських законів зако-

нам Божим завжди викликає дисгармонію, негативну енергетику (вібрації), гальмування інволюційних процесів, що призводить до невідомої руйнації знищення країни, до затримки розвитку як окремих її громадян, так і нації в цілому.

У Конституції України необхідно закріпити принцип пріоритету Божих законів перед людськими, виклавши ч. 1 ст. 8 у наступній редакції: “Конституція України відповідає Божим законам і має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Закони, що не відповідають Божим законам і Конституції, є недійсними”. Усі нормативно-правові акти мають бути переглянуті й приведені у відповідність з цим принципом. Наприклад, у ч. 4 ст. 13 Цивільного кодексу України [18] замість запису “при здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися моральних засад суспільства”, що далеко не завжди відповідає Божим законам, необхідно вказати: “при здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися Божих законів”.

В основу правової роботи повинна бути покладена “Комплексна державна програма розвитку правової системи України”, прийнята на законодавчому рівні. Програма має містити перспективну мету, тактичні заходи і принципи розвитку системи права, науково обґрунтований план і порядок прийняття законів, заходи щодо їх виконання, у тому числі просвітницьку правову роботу з населенням. Необхідно також законодавчо закріпити, що кожен прийнятий нормативно-правовий акт має містити чітке визначення органів, відповідальних за введення нормативно-правового акта в дію, конкретної міри відпові-

дальності за невиконання чи неналежне його виконання.

Перегляду, з нашої точки зору, потребує ст. 93 Конституції України, яка проголошує, що право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президентові України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. Якщо ст. 5 Конституції України закріплено, що носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, то передусім народ повинен мати право законодавчої ініціативи, причому не якась його частина, а кожен окремий громадянин як вища цінність держави. Тут, у ст. 93 Конституції України, необхідно закріпити правило, що закони та інші нормативно-правові акти України, які зачіпають інтереси громадян чи народу в цілому, повинні прийматися тільки після всенародного обговорення їх проектів упродовж строку, який визначається і доводиться до населення разом з опублікуванням проекту закону, але не може бути меншим за 3 тижні, а пропозиції, зміни та доповнення, отримані в результаті такого обговорення, обов’язково мають враховуватися при підготовці проекту до прийняття закону.

Як сьогодні уявляється, встановлений ст. 6 Конституції України поділ державної влади в Україні на законодавчу, виконавчу та судову в умовах демократії не може забезпечити побудову духовної, правової, громадянської держави. Усе з більшою очевидністю постає необхідність запровадження також вищої духовної влади — щось на зразок Духовної Ради України, порядок і умови формування якої мають бути зафіксовані в Конституції України чи окремому законі.

Література

1. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения. — М.: Норма, 2001. — 752 с.
2. *Друнвало Мелхиседек*. Древняя тайна Цветка Жизни. Т. 1 / Пер. с англ., под ред. И. В. Сутокской. — М.: ООО “Издат. дом “София”, 2006. — 304 с.
3. Дюк Дэвид. Еврейский вопрос глазами американца: мое исследование сионизма. — К.: МАУП, 2002. — 360 с.
4. Мудрые советы святителя Феофана из Вышенского затвора / Сост. протоиерей А. Бобров. — Переизд. Полтавская епархия Спасо-Преображенский Мгарский монастырь, 1999. — 704 с.
5. Нгуен Тхи Тху Хыонг. Развитие юридической базы акционирования государственных предприятий во Вьетнаме и в Украине: Автореф. дис. ... д-ра философии в области права. — К., 2006. — 24 с.
6. Халфина Р. О. Право как средство социального управления. — М.: Наука, 1988. — 256 с.
7. Бачинін В. А., Журавський В. С., Панов М. І. Філософія права: Підруч. для юрид. спец. вищих навч. закл. — К.: Вид. дім “Ін Юре”, 2003. — 472 с.; Нерсесянц В. С. Философия права: Учебник для вузов. — М.: Издат. группа НОРМА-ИНФРА-М, 1998. — 652 с.; Цинпелиус Р. Філософія права: Підруч.: Пер. з нім. — К.: Тан-дем, 2000. — 300 с.; Філософія права: Навч. посіб. / За заг. ред. М. В. Костицького, Б. Ф. Чміля. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 335 с.; Філософія права: Навч. посіб. / За ред. О. Г. Данільяна. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 270 с.
8. Відомості Верховної Ради (ВВР) України. — 1992. — № 24. — Ст. 348.
9. ВВР України. — 1992. — № 24. — Ст. 350.
10. ВВР України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
11. ВВР України. — 1995. — № 4. — Ст. 28.
12. ВВР України. — 1997. — № 21. — Ст. 156.
13. ВВР України. — 2001. — № 36. — Ст. 188.
14. ВВР України. — 2004. — № 27–28. — Ст. 366.
15. ВВР України. — 2004. — № 30–31. — Ст. 382.
16. ВВР України. — 2006. — № 23. — № 24–25. — Ст. 202.
17. Закон України “Про вибори Президента України” від 5 березня 1999 р. // ВВР України. — 1999. — № 14. — Ст. 81.
18. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.